

העולם בדברים, ולא מנעם מעבודת כוכבים, כדי לטרדם מן העולם].

וכן כתבו לו: "וילך ויעבוד אלהים אחרים אשר לא צויתי לעובדם". ובקרא לא כתיב "לעבדם". וכתבו לו כך, שמא יאמר דהכי הוא משמעותיה דקרא: אשר לא צוה ה' שיהיו אותם אלהים אחרים, אם כן, על כרחו נבראו, ואלהות הם!³¹²

י"ג. וכן בפירוט החיות הטמאות, כתבו לו: "את צעירת הרגלים", ולא כתבו לו: "ואת הארנבת" [וכינו את הארנבת צעירת הרגלים, מפני שידיה קצרות וקטנות מרגליה³¹³], מפני שאשתו של תלמי — ארנבת היה שמה, שלא יאמר תלמי: שחקו בי היהודים, והטילו שם אשתי בתורה בין בעלי החיים הטמאים!³¹⁴

שנינו במשנתנו: רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף בספרים לא התירו שיכתבו — אלא יונית.

וכן בהמשך הפרשה, כתיב: "ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו", וכתבו לו הם: "ואל זאטוטי בני ישראל לא שלח ידו", דכיון שבתחילת הפרשה כתבו לשון "זאטוטי", סיימו נמי בהאי לישנא [אף על גב ד"אצילי" נמי לשון חשיבות הוא, ולא הוצרכו לשנות משום כך].

ט-ב י"א. כתבו לו גבי מחלוקת קורח: "ויחר למשה מאד ויאמר אל ה' וגו' לא חמד אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד מהם". ולא כתבו: "לא חמור אחד מהם נשאתי". שלא יאמר: אמנם חמור לא לקח מהם משה, אבל דבר אחר — לקח³¹¹.

י"ב. כתבו לו: "ופן תשא עינך השמימה וראית את השמש ואת הירח וגו' והשתחווית להם ועבדתם אשר חלק ה' אלהיך אתם להאיר לכל העמים". דבקרא לא כתיב "להאיר". וכתבו לו כך, שמא יאמר תלמי: אם כן, שחלק ה' את השמש והירח לכל העמים לעבדם, מותר לבן נח לעבוד עבודה זרה! [ומדרשו של הכתוב: החליקן לאומות

השינויים במתן תורה. ולכן נמנו במסכת סופרים י"ג שינויים.

313. כך כתב רש"י. והק' בבן יהודע, א"כ הוה להו למכתב צעירת הידים? עיי"ש ובבניהו.

314. כתב המהרש"א, דבמדרשות איתא דד' הטמאים — כנגד ד' מלכיות. וארנבת — כנגד מלכות יון. ועיי' בויקרא רבה [פרשה י"ג], דאיתא התם, דאמו של תלמי — ארנבת שמה. ועיי' בעץ יוסף, שהביא ששני תלמי היו, ואשת תלמי הראשון — היה שמה ארנבת, ותלמי השני היה בנס, והוא זה שציוה להעתיק התורה.

שהוא זוטו של עולם". דהיינו, שהיא שפלה מכל הארצות. וכ"כ בתוס' הרא"ש, עיי"ש.

311. ובשפתי חכמים כתב, דעל כרחן כתבו לו כך. דהכי איתא ברש"י אקרא ד"לא חמור אחד מהם נשאתי": "אפילו כשהלכתי ממדין למצרים, והרכבתי את אשתי ואת בני על החמור, והיה לי ליטול אותו חמור משלהם, לא נטלתי אלא משלי". וכיון שהם שינו, וכתבו: "וירכיבם על נושא בני האדם", ולא כתבו "על החמור", להכי הוצרכו לכתוב כאן "חמד", במקום "חמור".

312. שני שינויים אלו חשיבי כחד, וכן שני

גדול מזמן שנגנו שמן המשחה שעשה משה רבינו³¹⁶ [בימות יאשיהו בימי בית ראשון. ונקרא "מרובה בגדים", משום שהיה שונה מכהן הדיוט רק בריבוי בגדים. מה שאין כן כהן משוח, ששונה גם במה שנמשח בשמן המשחה] — אלא פר הכא על כל המצות.

שכהן משיח — מביאו, אם הורה היתר בדבר שזדונו כרת, ועשה כהוראתו. אבל מרובה בגדים — לא היה מביאו.

וכן, אין חילוק בין כהן משמש, דהיינו כהן שאירע בו פסול, ומינו כהן אחר תחתיו, ועבר פסולו של הראשון — וחזר לעבודתו, לכהן השני שעבר מעבודתו לאחר שעבר פסולו של הראשון³¹⁷, אלא פר יום הכפורים של כהן גדול, שהרי אי אפשר להביא שנים. וכן עשירית האיפה של חבית³¹⁸ כהן גדול שמביא בכל יום, שאי אפשר להביא שנים. ומביאם רק הכהן המשמש.

גמרא:

משמע, הא לענין פר יום כפורים ועשירית

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל³¹⁵.

ואמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבן שמעון בן גמליאל?

דאמר קרא: "יפת אלקים ליפת וישכן באהלי שם". ודרשינן: דבריו של יפת, דהיינו לשונו — יהיו באהלי שם, ויון היה בנו של יפת, להכי התירו לכתבם ביונית.

ומקשינן: ואימא בלשונם של גומר ומנוג, שהיו גם הם בני יפת, ואמאי התירו לכתוב דווקא בלשונו של יון?

אמר רבי חייא בר אבא: היינו טעמא, דכתיב: "יפת אלקים ליפת". ודרשינן: יפיותו של יפת — יהא באהלי שם, ולשון יונית — יפה יותר מלשונם של שאר בני יפת.

מתניתין:

אין חילוק בין כהן גדול המשוח בשמן המשחה, לכהן מרובה בגדים, דהיינו, כהן

317. כך פירש רש"י. אבל הרמב"ם [פט"ו מהל' שגגות הל"ז] כתב, דכהן שעבר, היינו מחמת מום או זקנה וכיו"ב.

ותמה עליו הלחם משנה, דא"כ, מאי: "אין בין כהן משמש וכו' אלא פר יום הכפורים וכו'", הא איכא בינייהו טובא, דזה כשר לעבודה, וזה פסול! עיי"ש [אמנם בפירוש המשניות, כתב הרמב"ם כפירש"י]. ועיי' בשפת אמת.

318. ונקראת "חביתין", משום דכתיב: "על מחבת בשמן תעשה" [רע"ב מנחות פ"ד מ"ה].

315. כתב הריטב"א, דהיינו דווקא לענין ס"ת, אבל מגילה — לא שריא אלא אשורית. כי היכי דלא תקשי ממתניתין דלקמן [י"ז ע"א] דהלועז ששמע אשורית יצא, דמשמע דווקא אשורית, ולא יוונית. עיי"ש.

וכתב הרמב"ם [פ"א מהל' תפילין הלי"ט], דכבר נשקע יוני מן העולם ונשתבש ואבד. לפיכך אין כותבין היום — אלא אשורית.

316. ולא היה אפשר לעשות שמן אחר, כדאיתא בהוריות [י"א ע"ב, י"ב ע"א] ובעוד דוכתי. ריטב"א.

האיפה, זה וזה, כהן משוח וכהן מרובה בגדים — שוין.

מתניתין דתנן דאין כהן מרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצוות — דלא כרבי מאיר.

דאי רבי מאיר, הא תניא: כהן מרובה בגדים, מביא פר הבא על כל המצוות — דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אינו מביא.

מאי טעמא דרבי מאיר?

דתניא: כתיב בענינא דפר הבא על כל המצוות "המשיח". אין לי אלא משוח בשמן המשחה, מרובה בגדים מניין? תלמוד לומר "המשיח", דמהאות ה' היתירה — מרבינן מרובה בגדים.

ומקשינן: במאי אוקימנא למתניתין, דלא כרבי מאיר?!

אימא סיפא: אין בין כהן משמש לכהן שעבר, אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה. משמע, הא לכל שאר דבריהן, כגון שצריך לשמש בשמונה בגדים, זה וזה שוין. הא אתאן האי מילתא לרבי מאיר?!

דתניא: אם אירע בו, בכהן גדול, פסול, ומינו כהן אחר תחתיו, ראשון חוזר לעבודתו כשעבר פסולו³¹⁹. ואילו הכהן השני, שמינו תחתיו, כל מצוות כהונה גדולה, כגון שמשמש בשמונה בגדים, ושאינו פורע ראשו ואינו פורס בגדו על המת, ושמצווה לישא דווקא בתולה, ושאסור באלמנה, ושמקריב אונן — מוטלות עליו, דברי רבי מאיר.

רבי יוסי אומר: ראשון חוזר לעבודתו, ואילו שני, אינו ראוי לא להיות כהן גדול, ולא להיות כהן הדיוט³²⁰.

ואמר רבי יוסי: מעשה כרבי יוסף בן אולם מצופורי, שאירע בו פסול בכהן גדול³²¹ שהיה בזמנו, ומינוהו, את רבי יוסף בן אולם, תחתיו. וזא מעשה לפני חכמים, ואמרו: כהן הראשון — חוזר לעבודתו. ואילו שני — אינו ראוי לא לכהן גדול, ולא לכהן הדיוט.

מאי טעמא?

לכהן גדול אינו ראוי — משום דחיישינן שמא תהיה איבה בינו ובין הכהן הראשון, אם ישמשו שניהם כאחד.

כתב הרמב"ם [פ"א מהל' עבודת יוהכ"פ ה"ג].

321. הקשו תוס' ישנים ביומא [כ"א ע"א], הא אמרינן התם, שאחד הניסים שהיו בבית המקדש הוא — שלא אירע קרי לכהן גדול. והיאך אמרינן הכא, דאירע פסול בכהן גדול?! [דבירושלמי איתא, דהך פסול דהכא — היינו קרי]. ותירצו, דאיתא בירושלמי, דהנס הזה היה דווקא בבית ראשון.

319. כתבו התוס' במס' יומא [י"ג ע"א, ד"ה הלכה כרבי יוסי], דנפקא מינה גם בזמן הזה, לפרנס הממונה על הציבור, ועבר מחמת אונס, שכשיעבור האונס — חוזר לשררתו.

320. כתב הריטב"א, דהיינו דווקא לגבי שימוש בכהונה, שאינו משמש לא בח' בגדים ולא בד' בגדים, והיינו מדרבנן משום איבה. אבל בשאר קדושות — מודה ר' יוסי דאיתנייהו ביה, כגון שאינו פורע ופורס, ומצווה בבתולה וכו'. וכן

והא קתני סיפא, דכל קרבן שאינו נידר ונידב, כגון תמידין ומוספין, אינו קרב בכמה קטנה, אלא רק בגדולה!?

ומתרצינן: אימא הכי: אין בין כמה קטנה לגדולה, אלא דווקא כל שהוא כעין פסחים³²², דהיינו, שאינו נידר ונידב, וגם קבוע לו זמן.

ולהכי קתני במתניתין דאיכא בינייהו פסחים, למימר דדווקא קרבנות שהם דומיא דפסחים, שקבוע להם זמן — קרבין בכמה גדולה. לאפוקי קרבנות ציבור שאין קבוע להם זמן, כגון פר העלם דבר ושעירי עבודה זרה, שאינם קרבין גם בכמה גדולה.

ומתניתין מני? רבי שמעון היא.

דתניא: רבי שמעון אומר: אף צבור לא הקריבו בכמה גדולה, אלא פסחים וחובות אחרים שקבוע להם זמן. אבל חובות שאין קבוע להם זמן, בין הכא, בכמה גדולה, ובין הכא, בכמה קטנה — לא קרב [ורבנן פליגי ארבי שמעון במס' זבחים קי"ז], וסברי דאף קרבנות ציבור שאין קבוע להם זמן — קרבין בכמה גדולה].

מתניתין:

אין בין קדושת שילה, ששם היה המשכן משבאו לארץ [ששימש לאחר י"ד שנה של כיבוש וחילוק הארץ. והוא היה בנין אבנים, אבל לא היתה לו תקרה, אלא היו פרושות עליו יריעות המשכן] — למקדש שבירושלים, אלא, שבשילה — אוכלין קדשים קלים

ולכהן הדיוט נמי אינו ראוי — משום "מעלין בקודש ולא מורדין". ולהכי אי אפשר להורידו לדרגת כהן הדיוט, מאחר שכבר היה בדרגה גבוהה יותר.

אם כן, וכי רישא אתיא כרבנן, וסיפא רבי מאיר?

אמר רב הסדא: אין! רישא רבנן, וסיפא רבי מאיר.

רב יוסף אמר: משנתנו דברי רבי היא, ונסיב לה אליבא דתנאי. דגבי מרובה בגדים — סבירא ליה כרבנן, וגבי כהן שעבר — סבירא ליה כרבי מאיר.

מתניתין:

אין בין כמה גדולה, דהיינו מזבח של משה, כשהיה בנוב וגבעון, לבמה קטנה שהיה עושה כל אחד לעצמו, בשעת היתר הבמות [מבואר במס' זבחים קי"ב ע"ב. עיי"ש] — אלא פסחים, שהיו קרבין רק בכמה גדולה.

זה הכלל: כל קרבן שהוא נידר ונידב [שבא בנדר ובנדבה] — קרב בכמה קטנה. וכל שאינו לא נידר ולא נידב — אינו קרב בכמה קטנה.

נמרא:

ומקשינן: וכי אין בין גדולה לקטנה אלא פסחים, ותו לא?

322. עיי' בתוס' במס' זבחים קי"ח ע"א, ד"ה תתרגם], שהקשו, אם כן, אמאי נקט דווקא

אחר שחרב הבית — לא הותרו שוב
הבמות³²⁴.

גמרא:

אמר רבי יצחק: שמעתי, שמקריבין בבית
חוניו³²⁵ ³²⁶ [הוא מזבח שבנה חוניו שהיה
בנו של שמעון הצדיק במצרים³²⁷, ובנאו
לשם שמים³²⁸] בזמן הזה.

ומבארנין: קסבר רבי יצחק כמאן דאמר,
דבית חוניו — לאו בית עבודה זרה היא³²⁹
[דאיכא מאן דאמר, דעבודה זרה היא], וקא
סבר נמי דקדושה ראשונה שנתקדשה
ירושלים, קידשה רק לשעתה, ולא קידשה

ומעשר שני בכל הרואה³²³, דהיינו בכל
מקום שיכול לראות משם את שילה, ואילו
בירושלים, אוכלין דווקא לפני מן החומה.

ובין כאן, בשילה, ובין כאן, בירושלים —
קדשי קדשים נאכלין דווקא לפני מן
הקלעים [היריעות המקיפות את חצר המשכן
בשילה. ובמקדש שבירושלים — היינו
לפנים מחומת העזרה].

ולאחר שחרבו, המשכן שבשילה, ובית
המקדש שבירושלים, יש חילוק ביניהם:

קדושת שילה יש אחריה היתר, שאחר
שחרבה שילה — הותרו הבמות. ואילו
קדושת ירושלים — אין אחריה היתר, שגם

מלך. ואין מלך ישראל בחו"ל. עיי"ש.

327. הקשו התוס' [ד"ה שמעתי], היאך מקריבין
שם בטומאה, דהא גזרו טומאה על ארץ
העמים?!

ותירצו, דכיון שמן התורה אפשר להקריב
שם, שמא לגבי האי לא גזרו חכמים טומאה.
ובתוס' בתענית [י"ז ע"ב] ג"כ הקשו קושיא זו,
ותירצו, דהותרה טומאה בציבור. ועיי' ברש"ש
כאן.

328. ופלוגתא היא במס' מנחות [ק"ט ע"ב] אם
בנאו לשם שמים או לשם ע"ז. וכתב הריטב"א
דמ"מ ודאי עבר אשחוט חוץ, דהא בזמן הבית
היה. אבל התוס' שם [ד"ה והעלה] כתבו, דלא
עבר אשחוט חוץ, משום שהעלה רק נדרים
ונדבות לבני נח, ולא הקריב קרבנות ישראל.

329. הקשה תוס' הרא"ש, הא איכא למחזי אם
עובדים שם עתה ע"ז או לא?! וכתב, דשמא
קמ"ל רבי יצחק, דמעיקרא נמי לא היו עובדין
שם ע"ז.

פסחים? וביארו, דכל החובות הקבוע להם זמן
— מפסחים ילפינן להו. עיי"ש.

323. הכי איתא בזבחים [ק"ח ע"ב]: "רבי אבהו
אמר, אמר קרא: "בן פרת יוסף בן פרת עלי
עין". עין שלא רצתה לזון ולהנות מדבר שאינו
שלו — תזכה ותאכל כמלא עיניה".

324. וטעמא מפרש במס' זבחים, דכתיב בענין
היתר הבמות: "כי לא באתם עד עתה אל
המנוחה ואל הנחלה". ודרשינן: "אל המנוחה"
— זה שילה, שנחו בה מלכבוש. "ואל הנחלה"
— זו ירושלים. ולמה חילקן הכתוב? כדי ליתן
היתר במות בין זה לזו.

325. עיי' בפירוש המשניות להרמב"ם בסוף מס'
מנחות, שהאריך לבאר ענין זה.

326. במקדש דוד [סי' כ' ס"ק ד'] הוכיח,
דלמזבח חוניו היה דין במת יחיד. דבמת ציבור
היתה רק בארץ ישראל, כמבואר במכילתא.
והיינו טעמא, משום דצריך לקדשה, ובעינן לכך